

Brev til departementene: KUD, KDD og KD

Dato: 2022-07-06

Kjære Sigbjørn Gjelsvik, Anette Trettebergstuen og Tonje Brenna

Vi i foreningen “Foreldre til blinde barn” har i lang tid arbeidet for at barna våre skal få oppfylt sin rett til utdanning. Som foreldre til blinde barn er vår erfaring at ingen digitale læremidler er tilgjengelige med blindetekniske hjelpemidler.

I Hurdalsplattformen står det at:

“Felleskolen skal gi elevane gode fagkunnskaper, ferdigheter og et bredt grunnlag for videre utdanning, arbeid og deltakelse.”

Blinde og sterkt svaksynte barn har havnet i et digitalt utenforskap siden de digitale læremidlene som benyttes i undervisningen ikke er universelt utformet. En hel generasjon blinde elever fratras retten og muligheten til utdanning, noe som medfører at de også fratras muligheten til en aktiv deltakelse i arbeidslivet senere i livet.

Tilsynet for universell utforming av IKT (uutilsynet) i Digitaliseringsdirektoratet gjør tilsyn av etterlevelsen av IKT-forskriften. De gjør ikke tilsyn basert på henvendelser fra enkeltpersoner eller interesseorganisasjoner, men i saker som omhandler brudd på IKT-forskriften, innhenter Diskrimineringsnemnda en IKT-faglig uttalelse fra uutilsynet. Her fungerer uutilsynet som et fagorgan for universell utforming av IKT-løsninger. Dersom en elev mener at et læremiddel ikke er universelt utformet, er en klage til Diskrimineringsnemnda derfor den eneste muligheten eleven har for å få dette kontrollert.

På bakgrunn av dette har flere av våre medlemmer klaget skolenes bruk av digitale læremidler inn til Diskrimineringsnemnda. Mange av klagen inneholder videoer som dokumenterer at læremidlene ikke er tilgjengelige med blindetekniske hjelpemidler¹. Det var derfor vår forventning at vi her var vitne til klare brudd på IdL § 18 (Universell utforming av IKT-løsninger).

Den 6. juli mottok ett av våre medlemmer en IKT-faglig uttalelse vedrørende digitale læremidler i form av nettbrett-applikasjoner som benyttes som hovedløsninger ved sønnens skole. Det viser seg dessverre at 9 av de 10 innklagede nettbrett-applikasjonene ikke krever internetttilgang når de er i bruk og dermed ikke er omfattet av regelverket.

---

¹ Lenke til FTBBs nettside: https://ftbb.no/vi_tester/

I sin IKT-faglige uttalelse skriver utilsynet følgende:

“Særlig om digitale læremidler

Ikt-forskriften setter ikke opp noe skille mellom ulike digitale læremidler. Det kan være nettsider, apper, læringsplattformer m.m. Digitale læremidler skal i forskriften forstås som

nettbaserte redskaper som kan brukes i det pedagogiske arbeidet, og som er utviklet med hensikt å støtte læringsaktiviteter.

Det innebærer at det ikke er digitale læremidler generelt som er omfattet, de må være «nettbaserte». Dette må ses i sammenheng med at digitale læremidler er et underpunkt av nettløsninger i forskriften, jf. §2 (2).

Slik regelverket er utformet i dag gir ikke forskriftens ordlyd rom for å omfatte apper som ikke behøver nettilgang. Ettersom digitale læremidler er en del av «nettløsninger», må det forstås dithen at det er kun apper som formidler nettinhold og som er avhengig av nettilgang etter nedlastning som er omfattet.

Å ekskludere apper som ikke trenger nettilgang fra digitale læremidler, fører til at et stort antall læremidler faller utenfor regelverket om universell utforming. Dette har store konsekvenser for mange elever som vil oppleve et digitalt utenforskap, og ikke kan ta del i undervisningen på lik linje som deres medelever.

Tilsynet kan likevel ikke forsvare en tolking som er i strid med forskriftens ordlyd, og slik også alminnelig rettskildelære, selv om det får uheldige konsekvenser for mange elever og fører til et kunstig skille mellom ulike digitale læremidler.”

Vi vil minne ministrene om at det i forarbeidene til regelverket om universell utforming av IKT står følgende:

“Digitale læremidler er en integrert del av undervisningen i opplæring og utdanning. Universell utforming av digitale læremidler er en forutsetning for samarbeid elevene og studentene imellom. En inkluderende undervisning der alle elever deltar, gir bedre læringsutbytte for hele elevgruppen. I regjeringens plattform heter det at en forutsetning for økt bruk av IKT i undervisningen er at løsningene blir tilgjengelige for alle.”²

I forarbeidene står det også at:

*“Universell utforming av IKT gir mulighet for forstørring og høytlesning av tekst, teksting av lyd og video, og skjermbilde med god kontrast og en oversiktlig, logisk oppbygging. **Universelt utformede IKT-løsninger skal være kompatible med individuelle hjelpemidler som leselist for punktskrift.**”³*

---

² Prop.81 L (2016-2017) punkt 22.10.6.2 Plikten skal gjelde alle former for nettløsninger

³ Prop.81 L (2016-2017) punkt 22.10.6.1 Ordforklaringer

“Forarbeidene viser også til at elevenes behov for tilrettelegging vil ivaretas av retten til individuell tilrettelegging. Departementet vil påpeke at reglene om individuell tilrettelegging er ment som et supplement når reglene om universell utforming ikke er tilstrekkelige til å ivareta behovene til personer med funksjonsnedsettelse. Dette fremgår av lovens forarbeider, jf. Ot.prp. nr. 44 (2007–2008) kapittel 10.6 side 174. Hensikten med universell utforming er nettopp å unngå særløsninger, og at kostnader knyttes til individuelle behov. Retten til individuell tilrettelegging skal derfor kun fungere som et supplement der nedbyggingen av samfunnsskapte barrierer ikke fullt ut er tilstrekkelig.”⁴

Siden apper som ikke trenger nettilgang er ekskludert fra definisjonen av “digitale læremidler” ser FTBB, i likhet med uutilsynet, at ordlyden i gjeldende lovverk strider med intensjonen som fremkommer av lovens forarbeider. Den nåværende definisjonen av digitale læremidler er⁵:

“Digitale læremidler er nettbaserte redskaper som kan brukes i det pedagogiske arbeidet, og som er utviklet med hensikt å støtte læringsaktiviteter. Utredningen har brukt begrepet digitale læringsressurser. Departementet velger å benytte begrepet digitale læremidler fremfor digitale læringsressurser fordi begrepet læremidler er tydeligere avgrenset.”

Med det nye Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK20) fulgte en dramatisk økning i bruken av digitale læremidler. Mange av disse er ikke nettbaserte. Vi viser her at den valgte definisjon av “digitale læremidler” er utdatert og ikke stemmer overens med de digitale læremidlene som reelt benyttes i skolen i dag.

Vi ber om en snarlig tilbakemelding på hva ministrene tenker å gjøre med problemstillingen vi her har beskrevet. FTBB stiller gjerne til møte for å opplyse saken ytterligere, dersom dere finner dette hensiktsmessig.

Vennlig hilsen

Foreldre til blinde barn
v/ Mette S. Bævre og Siri Smedsrud
mette@ftbb.no og siri@ftbb.no

---

⁴ Prop.81 L (2016-2017) punkt 22.10.6.1 Departementets vurdering

⁵ Prop.81 L (2016-2017) punkt 22.10.6.1 Ordforklaringer

Mottakerliste: Til:

Anette Trettebergstuen, anette.trettebergstuen@kud.dep.no
Kultur- og likestillingsdepartementet, postmottak@kud.dep.no

Sigbjørn Gjelsvik, sigbjorn.gjelsvik@kdd.dep.no
Kommunal- og distriktsdepartementet, postmottak@kdd.dep.no

Tonje Brenna, tonje.brenna@kd.dep.no
Kunnskapsdepartementet, postmottak@kd.dep.no

Kopi:

Likestillings og diskrimineringsombudet, post@LDO.no
Barneombudet, post@barneombudet.no
Tilsynet for universell utforming av IKT, post@utilsynet.no